

CONSELL ASSESSOR
DEL PATRIMONI CULTURAL

2007

APLICACIÓ
DE LA LLEI DE
PATRIMONI
CULTURAL

2005-2007

Avaluació de l'aplicació de la Llei 9/2003, del 12 de juny,
del Patrimoni Cultural d'Andorra

*AVALUACIÓ DE L'APLICACIÓ DE LA LLEI 9/2003, DEL 12 DE JUNY,
DEL PATRIMONI CULTURAL D'ANDORRA, 2005.*

ÍNDEX

1. ANTECEDENTS DE LA LLEI 9/2003, DEL PATRIMONI CULTURAL D'ANDORRA

L'article 34 de la Constitució del Principat d'Andorra estableix que l'Estat ha de garantir la conservació, promoció i difusió del patrimoni històric, cultural i artístic d'Andorra.

Les ordinacions del 13 de juliol de 1964, del 4 de juny de 1970 i del 5 de juliol de 1988, i la Llei de protecció del patrimoni cultural-natural, del 9 de novembre de 1983, van suposar una contribució important a la preservació del patrimoni cultural andorrà, però constituïen un marc jurídic insuficient per garantir el compliment del mandat constitucional esmentat. En concret, la legislació era excessivament genèrica i no atribuïa a l'Administració pública potestats suficients per fer efectiva la protecció del patrimoni cultural. La Llei 9/2003, del patrimoni cultural d'Andorra, del 12 de juny, en canvi, conté regulacions específiques per a les diferents categories i tipus de béns, i dota l'Administració d'un conjunt de potestats que n'han de permetre la plena efectivitat: potestats d'autorització, de dictar ordres executives, d'execució subsidiària, sancionadora, etc. Va entrar en vigor el 17 de juliol del 2003 i els resultats obtinguts al cap d'un any i escaig han estat els que exposarem a continuació.

2. L'ESPERIT I L'OBJECTE DE LA LLEI

La Llei del patrimoni cultural d'Andorra dona els mecanismes i les garanties suficients perquè el patrimoni, en el sentit que constitueix un dels testimonis principals de la història, la identitat i la creativitat d'un país, pugui ésser salvaguardat, tant per les obligacions que adquireixen les administracions (Govern i comuns) com pels instruments amb els quals es doten aquestes institucions per desenvolupar la tasca que els és encomanada. Permet desenvolupar l'obligació constitucional en la conservació del patrimoni cultural. El seu objecte és la protecció, la conservació i restauració, la conservació integrada, el coneixement, el foment i la difusió del patrimoni cultural d'Andorra.

3. LES CATEGORIES DE PROTECCIÓ

La Llei estableix dos categories de protecció dels béns culturals:

- a. Els béns d'interès cultural, que constitueixen la categoria màxima de protecció i són declarats per decret del Govern;
- b. Els béns inventariats, que constitueixen la segona categoria de protecció i són declarats per resolució del ministre de Cultura.

També s'estableix una normativa complementària i específica per a determinades categories de béns (patrimoni arqueològic, patrimoni etnològic, patrimoni documental i bibliogràfic), i es regulen els centres de dipòsit cultural, les mesures de foment i difusió del patrimoni cultural i el règim sancionador.

3.1. Els béns d'interès cultural

3.1.1. Declaració dels béns d'interès cultural

Com ja hem dit, els béns d'interès cultural els declara el Govern mitjançant decret. Si es tracta de béns immobles, el decret de declaració ha d'especificar quina classificació s'assigna al bé entre les cinc que preveu l'article 11 de la Llei: monument, conjunt arquitectònic, paisatge cultural, zona arqueològica o zona paleontològica. Aquesta classificació recull, en bona part, el criteri que se segueix a escala internacional. Per exemple, tant la Convenció per a la protecció del patrimoni mundial cultural i natural (UNESCO, 1972, ratificada pel Principat d'Andorra el 3 de gener del 1997) com la Convenció per a la salvaguarda del patrimoni arquitectònic d'Europa (Convenció de Granada, 1998, ratificada pel Principat d'Andorra el 28 de juliol del 1999) estableixen les categories de monument, conjunt i espai. Per la seva banda, la Convenció europea per a la protecció del patrimoni arqueològic d'Europa (Convenció de la Valetta, 1992, ratificada pel Principat d'Andorra el 26 de juny del 1998) diu que cal declarar les zones arqueològiques com a protegides. El Govern ha declarat, pel Decret del 19 d'octubre del 2005, la Vall del Madriu-Perafita-Claror bé d'interès cultural en la classificació de paisatge cultural, com a obra conjunta de l'home i la natura que forma una unitat coherent pels seus valors estètics, històrics i culturals, i publica, per cloure el procés el 26 de juliol del 2006, el Decret que estableix els criteris arquitectònics i urbanístics que han de regir les intervencions sobre el paisatge cultural de la Vall del Madriu- Perafita-Claror, i sobre el seu entorn de protecció.

En relació amb la Vall del Madriu-Perafita-Claror, la declaració no va estar exempta de dificultats i actuacions de caràcter judicial, ja que els comuns d'Encamp i d'Escaldes-Engordany van interposar recursos perquè creien que es vulneraven les seves competències en l'administració i gestió d'aquest territori. Finalment, el Tribunal Constitucional, en dos sentències, una del 20 d'octubre del 2006 i l'altra del 6 de juliol del 2007, ho va desestimar. En la primera, es desestimava íntegrament el conflicte de competències acumulat i, en conseqüència, declarava que l'edecte del 19 d'octubre del 2005 i el Decret del 8 de març del 2006¹, aprovats pel Govern, no envaïen les competències que la Constitució i la Llei qualificada de delimitació de competències dels comuns atribueixen als comuns en la gestió, l'administració i el govern dels béns de propietat parroquial de domini públic comunal, així com en matèria de política urbanística de la parròquia i de prestació de serveis públics comunals, i es declaraven vàlids i legals els decrets esmentats.

La segona sentència del Tribunal Constitucional declarava desestimar íntegrament el conflicte de competències i, en conseqüència, sentenciar que el Decret de declaració de bé d'interès cultural no envaïa les competències atribuïdes per la Constitució i la Llei qualificada de delimitació de competències dels comuns. Es pronunciava sobre la validesa del decret adoptat pel Govern, el 26 de juliol del 2006, que estableix els criteris arquitectònics i urbanístics que han de regir les intervencions sobre el paisatge cultural de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni mundial, i sobre el seu entorn de protecció.

El Govern ha declarat, mitjançant decret del 17 d'octubre del 2007, com a bé d'interès cultural les pintures romàniques de Santa Coloma. A la consideració de les pintures murals de Santa Coloma com a bé rellevant del patrimoni cultural d'Andorra s'hi refereix l'article 2.1 de la Llei 9/2003, del patrimoni cultural d'Andorra. Les pintures murals de Santa Coloma constitueixen un testimoni material i immaterial que contribueix a la comprensió de la societat i de la cultura andorranes de l'alta edat mitjana, moment en el qual es fonamenten part dels arguments de la situació juridicoadministrativa de l'Andorra actual i, per tant, il·lustra aspectes importants de la història social, espiritual, econòmica i cultural del nostre país. Les pintures mantenen un lligam indissociable amb l'església de Santa Coloma, declarada bé d'interès cultural en la classificació de

1 Decret del 8-3-2006 de delimitació de l'entorn de protecció del paisatge cultural de la vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni mundial, i d'obertura d'un període d'audiència i d'informació pública amb relació als criteris arquitectònics i urbanístics que han de regir les intervencions sobre el paisatge cultural declarat i sobre el seu entorn de protecció. Decret del 24-1-2007 de correcció d'errors dels annexos 2.a i 2.b dels decrets del Govern del 8 de març del 2006 i del 26 de juliol del 2006, que recullen, respectivament, la descripció literal de la delimitació gràfica de l'entorn de protecció i del límit definitiu entre les zones 1 i 2 definides en l'entorn de protecció del paisatge cultural de la Vall del Madriu-Perafita-Claror.

monument i, per tant, completen el significat del temple. Es tracta del conjunt pictòric romànic més ric i extens conservat del Principat d'Andorra (són les més importants fetes pel Mestre de Santa Coloma a Andorra i les que han donat el nom a l'autor). L'existència i els valors d'aquest conjunt pictòric reforcen la projecció exterior d'Andorra, tant en el sentit polític com en el cultural, en ser un dels punts de referència clau per al coneixement de l'art romànic europeu. Aquestes pintures van ser adquirides definitivament per l'Estat andorrà el 12 de febrer del 2007, després de vuit anys de recerca i negociacions amb el Govern alemany i els hereus del baró Cassel van Dorm, que les va adquirir l'any 1933².

El ministeri titular de la cultura va declarar com a bé d'interès cultural, en la classificació de monument, l'Hotel Rosaleda, situat a la parròquia d'Encamp, l'11 de febrer del 2004, i l'expedient d'expropiació es va iniciar el 18 d'octubre del 2006, en virtut de l'article 7 de la Llei, que diu: "1. Les persones propietàries, titulars d'altres drets reals o posseïdores de béns d'interès cultural, estan obligades a conservar-los, mantenir-los i preservar-los. 2. En cas d'incompliment del deure establert a l'apartat 1, el ministeri titular de la cultura ha d'ordenar a les persones obligades l'execució de les obres o la realització de les actuacions que siguin necessàries per al compliment del deure esmentat. Si no s'executen les actuacions ordenades, el ministeri ha de fer-ne l'execució subsidiària. En cas de perill imminent per al bé, el ministeri titular de la cultura executarà directament les obres imprescindibles per salvaguardar el bé, sense necessitat de requeriment previ. 3. El cost de les obres i actuacions a què fa referència l'apartat 2 és a càrrec de la persona obligada, sempre que es puguin incloure en el deure ordinari de conservació establert a l'apartat 4. És d'interès públic, a l'efecte d'expropiació, l'incompliment dels deures establerts a l'apartat 1 i, en qualsevol cas, el perill de destrucció, de deteriorament greu o d'exportació il·legal d'un bé d'interès cultural."

El 12 de setembre del 2007, el Consell General va admetre a tràmit l'expedient d'expropiació iniciat pel Govern per a l'expropiació de l'Hotel Rosaleda, de data 23 de maig del 2007 i, en data de 18 d'octubre, el va declarar d'utilitat pública i de necessitat d'ocupació i va permetre al Govern iniciar el procés d'expropiació.

3.1.2. Entorns de protecció dels immobles declarats bé d'interès cultural

La Llei no parteix de zero, sinó que recull la tradició i els antecedents de protecció del patrimoni cultural a Andorra. Per això, la disposició addicional primera declara que tenen

² Vegeu l'article de Meritxell Mateu a la publicació *Magister Sancta Columba. La pintura romànica del Mestre de Santa Coloma i la seva època*. Viena Edicions, 2003, p. 131-154.

la consideració de béns d'interès cultural els monuments i les zones arqueològiques compresos en l'ordinació II, del 13 de juliol de 1964, i en l'ordinació I, apartat 2, del 4 de juny de 1970. D'aquesta manera, la Llei declara bé d'interès cultural, en la disposició addicional primera, 68 béns immobles, dels quals 55 ho són en la classificació de monument, 12 en la de zona arqueològica i un en la de conjunt arquitectònic.

D'altra banda, l'article 12.1 de la Llei estableix que la declaració d'un bé immoble com a bé d'interès cultural ha de definir un entorn de protecció per a totes les classificacions de béns a fi de preservar l'espai que dona suport ambiental al bé. Paral·lelament, la disposició final primera diu que el Govern disposa de dos anys, des de l'entrada en vigor de la Llei, per dictar els decrets de delimitació dels entorns de protecció dels 55 monuments. Mentrestant, queda protegit l'entorn comprès en un radi de cent metres al voltant de cada monument.

El termini que dona la Llei per dur a terme els entorns de protecció és clarament insuficient i difícilment aplicable en el context andorrà. Efectivament, abans d'establir els criteris arquitectònics i urbanístics que han de regir les intervencions sobre el bé declarat d'interès cultural i sobre el seu entorn de protecció, és obvi que cal fer una anàlisi del bé i del seu entorn, a fi d'identificar els interessos patrimonials que hi són presents. Recordem que la mateixa Llei defineix l'entorn de protecció d'un bé com l'espai, edificat o no, que hi dona suport ambiental i que, si és alterat, pot afectar-ne els valors, les perspectives, la contemplació o l'estudi. En aquesta definició es fa palesa la vinculació indissociable d'un bé determinat amb el seu entorn, sense el qual no se'n pot entendre plenament el significat. Aquests treballs d'anàlisi els han d'efectuar equips pluridisciplinaris en què historiadors, arqueòlegs, arquitectes, conservadors, etc., posin en comú els seus coneixements, a fi d'aplicar els principis de la conservació.

Des de l'aplicació de la Llei, estan en curs de redacció els estudis dels entorns de protecció de dotze monuments, set dels quals estan en procés d'incoació, i que són els següents:

- Canillo: església de Sant Pere del Tarter
- Encamp: església de Santa Eulàlia
- La Massana: església de Sant Cristòfol d'Anyós
- Escaldes-Engordany: església de Sant Miquel d'Engolasters
- Andorra la Vella: pont de la Margineda; església de Santa Coloma
- Sant Julià de Lòria: església de Sant Esteve de Bixessarri

Cinc estan en curs d'elaboració:

- Canillo: església de Sant Joan de Caselles; església de Sant Serni
- Ordino: església de Sant Martí de la Cortinada i mola i serradora de cal Pal
- Escaldes-Engordany: pont de la Tosca

S'estan estudiant altres entorns de protecció, que són els següents:

- La Massana: església de Sant Climent de Pal
- Encamp: església de Sant Romà de les Bons i torre dels Moros (castell de les Bons)
- Ordino: església de Sant Corneli i Sant Cebrià; Casa Rossell; capella i colomer de Casa Rossell; Casa Museu d'Areny-Plandolit
- Sant Julià de Lòria: església de Sant Serni de Nagol

Paral·lelament, s'està duent a terme una guia metodològica per elaborar els estudis dels entorns de protecció dels monuments. Es faran reunions a les parròquies per explicar els entorns.

D'altra banda, cal fer esment del fet que s'ha fet l'entorn de protecció de l'església de la Santa Creu de Canillo per decret del Govern del 25 d'octubre del 2006. Aquesta església va ser declarada bé d'interès cultural, en la classificació de monument, d'acord amb l'annex de la Llei 9/2003, del 12 de juny del 2003, del patrimoni cultural d'Andorra, i d'acord amb la disposició final primera de la mateixa Llei.

L'església de la Santa Creu de Canillo està situada al peu del poble de Canillo, al pont de la Santa Creu, a la intersecció del camí vell de Prats amb la carretera de Prats, a prop del marge esquerre del riu Valira d'Orient i de l'afluència del riu de Montaup. Va ser construïda entre final del segle XVII i principi del segle XVIII. És un edifici de dimensions reduïdes, que s'emmarca en el corrent de l'època barroca.

3.1.3. Deure de conservació dels béns d'interès cultural

L'article 7 de la Llei obliga els propietaris i els posseïdors de béns declarats d'interès cultural a conservar-los. El ministeri titular de la cultura pot adreçar al propietari d'un bé d'interès cultural ordres d'execució de les obres necessàries per a la conservació del bé, les quals són a càrrec del propietari "sempre que es puguin incloure en el deure ordinari de conservació" (article 7.3). S'ha aplicat aquest article per al cas de l'Hotel

Rosaleda, en què el Ministeri de Cultura ha instat per segona vegada la propietat, al mes de juny del 2007, a fer les reparacions necessàries per a la conservació del bé i, més concretament, per tal de reparar les proteccions instal·lades a la coberta i a les obertures exteriors. Actualment, la propietat no ha fet els treballs necessaris i, molt probablement, l'Administració haurà de dur-los a terme de manera subsidiària. Aquestes reparacions s'iniciaran properament.

3.1.4. Autorització de les obres que afectin béns d'interès cultural i els seus entorns

Totes les legislacions sobre el patrimoni cultural sotmeten a l'autorització prèvia del ministeri titular de la cultura les obres que afectin els béns immobles protegits, ja que es considera que els criteris particulars que han de regir les intervencions sobre un monument històric no poden ser prefixats. La Llei regula aquesta autorització a l'article 14.

La Llei també preveu fer estudis d'impacte. Amb caràcter previ a l'aprovació de projectes de grans infraestructures i d'altres d'especial incidència en el territori que puguin afectar àrees pròximes a béns immobles d'interès cultural o béns immobles inventariats, s'ha de fer un estudi d'impacte sobre el patrimoni cultural i el seu entorn. L'estudi ha de concloure amb una declaració positiva o negativa d'impacte.

En cas de declaració positiva, cal que l'estudi quantifiqui l'impacte i disposi les mesures necessàries per a la conservació i la protecció del patrimoni cultural. Les despeses que comporti la salvaguarda dels béns culturals afectats per obres públiques, inclosos els treballs arqueològics previs, van a càrrec del promotor de l'obra.

Ordino. Es fa l'estudi d'impacte sobre la Casa Museu d'Areny-Plandolit i el conjunt de Casa Rossell del projecte d'aparcament d'autobusos i de la plaça pública al prat de Call. L'estudi d'impacte és positiu.

S'han rebut les sol·licituds d'obra, estudis d'impactes i altres intervencions següents:

El Comú d'Andorra la Vella va iniciar les obres de remodelació del Centre de Congressos d'Andorra la Vella i de la plaça del Poble sense fer-ho tal com preveu la Llei 9/2003, del patrimoni cultural d'Andorra, a l'article 17, apartat 2: "mentre no es dictin els decrets de delimitació corresponents, no es pot fer cap nova construcció ni cap ampliació de volumetria, en els entorns definits en l'apartat 1, sense l'informe favorable previ del

serveis del Patrimoni Cultural. Un cop es dictin els decrets esmentats, s'aplicaran els criteris que s'hi estableixen." A aquest efecte, i per donar compliment a la Llei, el ministeri encarregat de la cultura insta el Comú a elaborar un estudi d'impacte, tot i que hauria estat més correcte metodològicament fer-ho abans d'iniciar les obres. L'estudi d'impacte, no obstant, conclou que és negatiu.

A Andorra la Vella, el Comú ha tramès al Ministeri de Cultura un avantprojecte d'enderroc i la construcció posterior d'un bloc d'edificis al costat de la Casa Farràs. La Casa Farràs, de l'arquitecte Josep Maria Sostres, és un edifici que s'emmarca en el moviment modern a Andorra. Està inscrita a l'Inventari general del patrimoni cultural d'Andorra amb el número 010/BI/I/03, per edicte publicat al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra* (BOPA) número 92, del 24 de desembre del 2003. L'article 17, apartat 2, de la Llei 9/2003, del patrimoni cultural d'Andorra diu: "amb caràcter previ a l'aprovació de projectes de grans infraestructures i d'altres d'especial incidència en el territori que puguin afectar àrees pròximes a béns immobles d'interès cultural o béns immobles inventariats, s'ha de fer un estudi d'impacte sobre el patrimoni cultural i el seu entorn." La declaració de l'estudi d'impacte és positiva, atès sobretot que l'informe fet presenta una forta implantació amb un volum important que contrasta amb les dimensions moderades del bé inventariat. Tot i que no es tracta d'una gran infraestructura, el ministeri encarregat de la cultura va creure oportú dur-lo a terme.

La Llei també diu que, mentre no es dictin els decrets de delimitació corresponents, no es pot fer cap construcció nova ni cap ampliació de volumetria en els entorns de protecció dels béns declarats d'interès cultural, d'acord amb l'annex de la Llei 9/2003, del 12 de juny del 2003, del patrimoni cultural d'Andorra, sense l'informe favorable previ dels serveis de Patrimoni Cultural.

Analitzem seguidament els projectes presentats al Ministeri de Cultura que s'han requerit abans d'aprovar o denegar l'informe preceptiu.

Any 2005:

Escaldes-Engordany. En l'entorn de protecció de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, declarada bé d'interès cultural en la classificació de paisatge cultural, es durà a terme un projecte de senyalització i adaptació d'un tram del circuit d'Engolasters per a persones amb ceguesa i deficiència visual. El conjunt d'actuacions no contradiuen

els criteris arquitectònics i urbanístics que es van establir per a la zona 2 del decret i ha rebut l'informe favorable del Ministeri.

Andorra la Vella. A Santa Coloma hi ha un projecte de construcció de tres edificis en l'entorn de l'església de Santa Coloma. El projecte constructiu fou denegat pel Comú d'Andorra la Vella. Un cop transcorreguda la via administrativa, es va iniciar la via judicial, en què la sentència de la sala administrativa del Tribunal Superior de Justícia, en el marc de la causa AD100-2/2003, va dictaminar que calia que la Comissió Tècnica d'Urbanisme es pronunciés. Aquesta Comissió va sol·licitar al ministeri encarregat de la cultura un informe sobre el projecte constructiu. L'estudi va dictaminar, després de l'anàlisi feta en els diferents àmbits de l'església de Santa Coloma, que calia redefinir, en part, les volumetries proposades en el projecte d'obra, que es troba a una distància d'uns 70 o 80 metres del monument, per tal de no malmetre greument les característiques monumentals i ambientals del bé. Actualment, està en fase d'al·legacions a la Comissió Tècnica d'Urbanisme.

Pont de la Margineda. El Ministeri d'Urbanisme i Ordenament Territorial va projectar la creació d'un nou enllaç amb la carretera general actual número 1, a la Margineda. La construcció de la infraestructura comporta una afectació directa al monument i al seu entorn. Afecta una part del camí Ral, part indissociable del monument. Actualment, a partir de l'estudi d'impacte ambiental, s'estan prenent les mesures necessàries per a la seva conservació i protecció.

Encamp. És un projecte de construcció de cinc edificis unifamiliars en el perímetre de protecció de l'església de Sant Romà de les Bons que ha rebut l'informe favorable del Ministeri amb algunes prescripcions.

Escaldes-Engordany. Es tracta d'un projecte d'habitatges i locals comercials al costat del pont de la Tosca. El projecte va ser presentat al Govern abans de l'aprovació de la Llei del patrimoni cultural d'Andorra, el 12 de març del 2003. Després de diverses modificacions, el projecte ha rebut l'informe favorable del Ministeri.

Canillo. Es tracta d'un projecte relatiu a tres edificis d'habitatges al costat de l'església de Sant Pere del Tarter. El projecte ha rebut l'informe favorable del Ministeri amb algunes prescripcions.

Any 2006:

Andorra la Vella. Es presenta un avantprojecte constructiu d'un edifici al costat de l'església de Sant Esteve d'Andorra la Vella, que no s'autoritza.

Canillo. Es tracta del projecte d'unes obres en l'entorn cautelar de l'església on s'ha d'abocar terra. El Ministeri sol·licita que es faci un estudi d'impacte abans d'autoritzar-lo.

Sant Julià de Lòria. És un projecte de rehabilitació d'un edifici anomenat Era de Cal Bou, situat en l'entorn cautelar de l'església de Sant Miquel de Fontaneda, que rep l'informe favorable del Ministeri. En aquest mateix entorn es comencen unes obres en una borda sense els permisos corresponents. L'informe del Ministeri fa unes recomanacions preceptives sobre això. En l'entorn cautelar de l'església de Sant Julià i Sant Germà de Lòria s'analitza un projecte d'habitatge unifamiliar, que és autoritzat atès que no hi ha covisibilitat amb el monument.

Encamp. Es tracta de la primera fase del projecte de rehabilitació del colomer de Cotxa i de la borda integrada, situats al poble de les Bons, en l'entorn cautelar de Sant Romà de les Bons, que rep l'informe favorable del Ministeri. En aquest mateix entorn cautelar, el Ministeri autoritza les obres de rehabilitació de la casa Lluís de Mas.

El Comú d'Encamp presenta la continuació de les obres de la carretera secundària 210 de Vila-Beixalís al tram inicial que va de l'encreuament de la Canadilla fins al cementiri de Santa Maria, situat en l'entorn de protecció cautelar de l'església de Sant Marc i Santa Maria. El Ministeri emet un informe favorable amb prescripcions.

Canillo. Hi ha el projecte d'ampliar les escoles de Canillo situades en l'entorn cautelar de l'església de Sant Serni. Aquest projecte té un fort impacte sobre el monument i queda autoritzat de manera provisional només pel seu interès públic i social.

Ordino. Es reforma la Casa Nova del Comú d'Ordino, situada en l'entorn de protecció cautelar de l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià. En el mateix entorn cautelar, s'autoritza l'enderroc de l'era Pereta i el projecte d'excavació d'un habitatge unifamiliar al seu emplaçament, i se sol·licita un estudi d'impacte respecte al camí d'accés.

Escaldes-Engordany i Encamp. S'adjudiquen uns terrenys situats a la coma del Favar, en l'entorn de protecció de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, per a l'explotació d'un parc faunístic dedicat a la fauna del Pirineu, que rep l'informe favorable del Ministeri amb algunes prescripcions.

Al jaciment de l'Antuix, al qual d'acord amb la Llei no li correspon un entorn de protecció, atès que Sant Jaume d'Engordany està declarada zona arqueològica, sí que hi ha un espai de presumpció arqueològica que afectaria l'àrea de sagrera i necròpolis medieval de l'antiga església romànica. Es projecta la construcció de quatre edificis plurifamiliars. S'accepta el projecte amb un seguiment i control arqueològics.

El Departament de Patrimoni Natural projecta la rehabilitació del camí Ral entre Escaldes i la Massana. Afecta el radi de protecció de cent metres del pont de Sant Antoni de la Grella. El projecte rep l'informe favorable del Ministeri.

Any 2007:

Ordino. El Ministeri d'Urbanisme i Ordenament Territorial tramet el projecte d'ampliació de la carretera general 3 en el tram de la sortida d'Ordino cap al Serrat, acompanyat de l'estudi d'impacte corresponent. L'obra, que se situa en l'entorn cautelar de l'església de Sant Corneli i Sant Cebrià, rep l'informe favorable del Ministeri amb algunes prescripcions.

Es rep la proposta de dur a terme un aparcament al prat Jordà, al costat de la mola i serradora de cal Pal. El dit projecte malmet l'entorn de protecció, per la qual cosa queda suspès.

Escaldes-Engordany. Es presenta el projecte d'enderroc d'una borda situada a la finca del Falguero, dins de l'entorn de protecció cautelar del pont dels Escalls. El projecte rep un informe favorable. Se sol·licita l'estudi per a la construcció d'una pista forestal al solà de Sant Miquel, en l'entorn cautelar de l'església de Sant Miquel d'Engolasters, que és favorable.

Sant Julià de Lòria. Es presenta la sol·licitud d'enderroc i la construcció posterior d'un edifici dins de l'entorn de protecció cautelar de l'església de Sant Julià i Sant Germà. El projecte es denega.

La Massana. Es rep un projecte de rehabilitació de la casa Aern de l'Aldosa, ubicada en l'entorn de protecció cautelar de l'església de Sant Ermengol de l'Aldosa, que es denega. Així mateix, en l'entorn de protecció de l'església de Sant Iscle i Santa Victòria hi ha un projecte d'enderroc i l'edificació posterior de la casa Farrer i de l'era annexa, que es denega.

4. DRETS D'ADQUISICIÓ PREFERENT DELS BÉNS D'INTERÈS CULTURAL

L'article 10 de la Llei atribueix a l'Administració el dret de tempteig quan el propietari d'un bé declarat d'interès cultural decideixi vendre'l. Aquesta disposició afavoreix que els béns culturals més rellevants passin a ser de titularitat pública, amb la qual cosa se'n vol garantir millor la conservació i també el gaudi per al conjunt de la ciutadania. Aquest article no s'ha pogut aplicar des de la promulgació de la Llei.

5. ELS BÉNS INVENTARIATS

5.1. Els béns mobles inventariats: el control de les exportacions

L'article 3.1.b de la Llei defineix els béns mobles inventariats a partir d'una classificació per tipus de béns i de l'exigència d'una antiguitat mínima determinada segons cada categoria. L'article 3.5 preveu que, si es considera necessari, aquesta definició es pugui completar aplicant-hi criteris de valoració econòmica (per exemple, on la Llei diu que són béns inventariats tots els béns culturals de més de cent anys, el reglament podrà afegir-hi que només tinguin la consideració de béns inventariats els que superin un valor econòmic determinat).

Les conseqüències jurídiques del fet que un bé moble estigui inventariat són dos:

- a. El deure de conservar-lo, que és menys rigorós que el que l'article 7 estableix per als béns d'interès cultural (article 21).
- b. La necessitat que l'exportació sigui autoritzada pel Ministeri d'Educació, Cultura, Joventut i Esports (article 19).

L'article 19 regula l'autorització de les exportacions, que és l'instrument principal de preservació i control del patrimoni cultural de béns mobles d'un país.

El règim que s'estableix és el següent:

- Els béns declarats d'interès cultural només poden ser exportats amb caràcter temporal (per a una exposició, per ser restaurats, etc.).
- Cal una autorització per exportar béns culturals inventariats (la necessitat d'autorització no implica la impossibilitat d'exportació; lògicament, l'Estat només denegarà l'autorització quan es tracti de béns especialment rellevants per al patrimoni cultural andorrà). En cap cas no cal autorització per exportar béns que faci menys de deu anys que van entrar al país ni obres d'autors vius.
- Si es denega l'autorització d'exportació d'un bé que faci menys de cinquanta anys que es troba a Andorra, el propietari té dret que l'Estat li compri el bé. Aquesta norma s'ha establert d'acord amb les característiques especials d'Andorra com a país de territori reduït.

- Si s'exporta un bé d'interès cultural o un bé inventariat sense autorització, l'Estat és considerat com a propietari del bé per tal que tingui la legitimació necessària per reclamar la devolució del bé a qui el posseeixi a l'estranger. Això només s'aplica quan l'exportació il·legal la faci el propietari del bé, no en el cas que el bé exportat il·legalment hagi estat robat al seu propietari.

Durant el 2003, i en el transcurs del 2004, no s'ha formalitzat cap inscripció a l'Inventari general del patrimoni cultural d'Andorra de cap bé moble, però l'article 3.4 preveu la inclusió dels més significatius.

Seria interessant que es treballés en un reglament d'importació i exportació d'obres d'art.

5.2. Els béns immobles inventariats

L'article 18 de la Llei regula els béns immobles inventariats en termes inspirats clarament en l'article 2 de la Llei francesa. Es tracta d'un instrument de protecció preventiva, ja que l'única conseqüència que té la inclusió d'un immoble a l'Inventari és l'obligació de comunicar al Ministeri d'Educació, Cultura, Joventut i Esports qualsevol pretensió de fer-hi cap modificació. El Ministeri només es pot oposar a la modificació projectada si inicia un expedient per declarar un immoble com a bé d'interès cultural. D'ençà del 2006, no s'ha inclòs cap bé a l'Inventari general del patrimoni cultural.

6. RÈGIMS ESPECÍFICS DE DETERMINATS BÉNS

6.1. El patrimoni arqueològic i paleontològic

Als béns integrants del patrimoni arqueològic i paleontològic els és aplicable el règim general previst a la Llei 9/2003 (és a dir, poden ser declarats béns d'interès cultural o inventariats), a més de les disposicions que la Llei els dedica específicament: els articles del 23 al 26.

Actualment es compta amb un registre de 60 jaciments, dels quals s'assegura la protecció de 12. El grau de protecció d'aquests jaciments presenta interrogants ja que, segons l'article 3 de la Llei, no podem dir que estiguin registrats com a "béns inventariats" perquè no han seguit el procediment que estableix l'article 3.2 de la Llei. Per donar solucions a aquesta situació cal redactar i aprovar un reglament d'excavacions arqueològiques, tal com es recollia en el primer informe d'avaluació de l'aplicació de la Llei 9/2003 del patrimoni cultural d'Andorra, el març del 2005. Cada cop més es posa de manifest la necessitat de regularitzar i donar un marc jurídic al desenvolupament de les tasques d'arqueologia per poder assegurar l'obligat compliment de la Llei: monuments, BIC i entorns de protecció, el seguiment en zones susceptibles de contenir restes arqueològiques, siguin d'iniciativa pública o privada, o el de les intervencions dels projectes presentats i autoritzats pel ministeri titular de la cultura. Cal comptar amb un document normatiu que reguli i defineixi les diferents tipologies d'intervenció arqueològica, així com el procediment: intervenció preventiva, d'urgència o programada.

És important també tipificar les diferents classes d'intervenció: control, prospecció, excavació, mostreig, documentació plàstica o gràfica, adequació, conservació, restauració. Caldria, a més, definir la tipologia d'intervencions arqueològiques i quin tipus d'autorització requereixen. L'Àrea de Recerca Històrica ha definit i posat en marxa una sèrie de grans línies estratègiques i projectes d'arqueologia preventiva per assegurar-ne el coneixement, la prevenció, la protecció i la conservació, que poden ser la base del reglament d'excavacions arqueològiques. En relació amb aquesta línia d'actuació, encaminada al coneixement i la protecció del patrimoni arqueològic, cal destacar dos projectes duts a terme a través de convenis amb institucions de recerca prestigioses: la prospecció i l'estudi del fons de vall, en col·laboració amb la Universitat Autònoma de Barcelona, encarregat l'any 2007, i les prospeccions i intervencions arqueològiques a la Vall del Madriu-Perafita-Claror (juliol del 2004, 2005, 2006 i 2007), elaborades per l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica (ICAC).

Pel que fa a l'arqueologia preventiva i al seguiment d'obres, s'han inspeccionat els treballs comunicats pel Ministeri d'Urbanisme i d'Ordenament Territorial i que afecten els BIC i els seus entorns, els espais de presumpció arqueològica (EPAS) o els jaciments arqueològics. El seguiment de les obres que es troben dins dels perímetres EPAS ha revelat sorpreses, com en el cas de la necròpolis de l'hort de l'església, a la Massana; el camp del Vermell, a Sant Julià de Lòria, i l'excavació arqueològica a la Roureda de la Margineda.

Pel que fa a les mesures de conservació del patrimoni arqueològic immoble, la manca d'un programa que doni suport a la necessitat d'un inventari i la conservació de les col·leccions arqueològiques mobles i de recursos destinats no permet l'acompliment dels preceptes legals.³

3 Un cas al qual cal trobar solucions de conservació de forma urgent és el del jaciment del Roc d'Enclar.

7. EL PATRIMONI ETNOLÒGIC I IMMATERIAL

Entenem que el patrimoni etnològic és una temptativa per avaluar, conèixer i formular una imatge de la vida comunitària, passada i present, però, més enllà d'una formulació abstracta, esdevé una realitat perquè s'estén per l'entramat social i té un paper actiu en la nostra vida quotidiana: la relació amb el territori i el paisatge, els codis de comunicació, l'estructura de la família, les relacions jurídiques, la xarxa social, l'esperit industrial i empresarial, l'imaginari col·lectiu, les pràctiques alimentàries, la dinàmica festiva, etc.

El concepte de patrimoni etnològic és també una reformulació d'altres termes com el de folklore i la cultura tradicional, i ha adquirit una gran importància i significació en descobrir els trencaments, els canvis o l'abandó de sabers, d'actituds i de valors. Copsar aquest patrimoni ens ha de permetre construir, reconsiderar i projectar la realitat que ens envolta i entendre el nostre context cultural.

7.1. L'inventari del patrimoni etnològic

L'Arxiu d'Etnografia d'Andorra (AEA) és un recull documental i testimonial sobre diferents aspectes de la cultura andorrana que es va crear l'any 1993. Els temes que conformen aquest Arxiu són: l'organització social i la dinàmica política, les creences i els rituals, la urbanització i les transformacions de la vida quotidiana, i la diversitat cultural i les identitats. Les entrevistes i les observacions han estat les dos tècniques emprades per generar i compilar fitxes de temàtiques en què s'expliquen pràctiques i imatges sobre aspectes socials i culturals diversos.

Actualment, està compost per documents orals que després també han esdevingut documents escrits. És a dir, que és un arxiu de la memòria que configura el patrimoni immaterial i etnològic. El fet que el treball etnogràfic no hagi tingut en compte la recollida d'objectes o mobles d'interès etnològic s'explica per l'organigrama del Departament de Cultura, des d'on es va desvincular l'inventari del patrimoni material de l'inventari etnològic. Aquesta diferenciació del patrimoni immaterial i material i el fet que els elements immaterials s'hagin associat a la memòria i a la recerca etnogràfica no han significat que no hi hagi informació sobre elements de la cultura material, ja que sovint són aspectes indestriables.

Malgrat el treball de recuperació i de documentació que es duu a terme en el marc de l'AEA des dels seus inicis, hi ha molts aspectes sobre els quals tenim informació

escassa o simplement no en tenim (aspectes sobre religiositat, coneixements de la natura...). Cal documentar més exhaustivament moltes pràctiques i creences, sobretot les que corren el perill de desaparèixer primer, molt vinculades al món rural de muntanya.

La manca de recursos no ha possibilitat establir una campanya periòdica de recollida i sistematització d'entrevistes amb persones grans, que transporten una memòria que permet atansar-se a la vida en el passat i al procés de transformació. De fet, les darreres entrevistes es van fer per a l'estudi sobre migracions i diversitat cultural. Atenent aquesta situació, l'AEA col·labora en diversos projectes de recuperació de la memòria i de recerca, fent treball de camp (entrevistes, buidats documentals, observacions). Són tres els projectes que, un cop finalitzats, proporcionaran documentació etnogràfica que enriquirà l'Arxiu: el de recuperació de la memòria històrica de Sant Julià de Lòria del Departament de Social del Comú de Sant Julià de Lòria i participació ciutadana; el de recuperació de la memòria sobre el pessebre vivent del ministeri encarregat de la cultura, que s'emmarca en un projecte expositiu del fons audiovisual Claverol, i el de la història de l'esquí a Andorra, que es fa en col·laboració amb el Comú de Canillo. En l'àmbit de la conservació, s'ha establert una col·laboració amb l'Arxiu Nacional d'Andorra per conservar els fons de l'AEA (enregistraments en cintes de vídeo, de casset, etc.) i garantir-ne la perdurabilitat, tenint en compte el seu valor documental i històric, que sens dubte augmentarà amb el pas del temps. S'ha començat pel fons de l'AEA més antic, entrevistes amb persones del país durant els anys 1987 i 1989 en format vídeo.

En l'àmbit d'aplicació de la Llei, s'ha treballat en una proposta de registre inventari de les expressions del patrimoni immaterial i etnològic que permeti recuperar, conservar, protegir i dinamitzar les diverses manifestacions i expressions culturals que coexisteixen a Andorra. També s'ha treballat en l'elaboració d'una fitxa de contingut, una eina fonamental per poder patrimonialitzar el coneixement immaterial per a qualsevol persona o institució que estigui interessada en aquest àmbit cultural.

El registre i inventari del patrimoni impliquen una classificació de les expressions, una organització temàtica i el pes identitari que tenen a la comunitat, així com registrar l'origen, la funció i la seva evolució. La classificació ha de portar a una diagnosi correcta de l'estat (la vitalitat) del patrimoni immaterial.⁴

4 S'han establert nou tipus genèrics d'expressions que cal treballar: llengua i expressions orals; coneixements i pràctiques sobre el medi natural; coneixements culinaris; medicina "tradicional"; oficis i elaboració d'objectes, instruments, indumentària; expressions musicals; expressions de danses; expressions rituals i festives i formes d'organització comunitàries.

7.2. La difusió i la dinamització del patrimoni etnològic

Tal com es va explicar en l'informe del 2005, sens dubte són els aspectes de difusió i de sensibilització del patrimoni etnològic els que pateixen una manca de treball amb la intensitat i la continuïtat que requereixen. La ciutadania continua desconeixent el patrimoni, molt especialment l'immaterial, el seu valor cultural, simbòlic i identitari. Cal, doncs, idear unes línies d'actuació i unes eines de comunicació que permetin establir un diàleg amb els ciutadans si volem que el patrimoni cultural tingui un paper social cohesionador i dinamitzador.

8. EL PATRIMONI DOCUMENTAL I BIBLIOGRÀFIC

Per *document* s'entén tota expressió en llenguatge natural o convencional i qualsevol expressió gràfica, sonora o en imatge recollida en qualsevol tipus de suport material. D'acord amb l'article 28 de la Llei, formen part del patrimoni documental els documents següents: els produïts o rebuts en l'exercici de les seves funcions pels poders públics d'Andorra, incloses les institucions històriques, les entitats parapúbliques, les persones físiques i jurídiques gestores de serveis públics o les entitats de capital social majoritàriament públic; els de més de trenta anys d'antiguitat produïts o rebuts en l'exercici de les seves funcions per entitats privades sense afany de lucre que desenvolupin la seva activitat a Andorra; els de més de cent anys produïts o rebuts per qualsevol persona física o empresa privada i els de menys antiguitat que hagin estat produïts en suports de caducitat inferior als cent anys; els produïts o rebuts per persones físiques privades de l'exercici de funcions públiques, en especial els protocols notarials i els documents objecte de cessió o donació expressa. A aquests documents se'ls aplica el règim que la Llei preveu per als béns inventariats i, per tant, només poden ser eliminats seguint els procediments de control, avaluació i expurgació que s'estableixin (article 21.1).

La conservació i l'organització del patrimoni documental d'Andorra, tant públic com privat, té l'objectiu fonamental de satisfer les necessitats d'informació i de documentació per a una gestió administrativa correcta, justificar els drets de les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, i facilitar la informació i la documentació necessàries per a la recerca i la investigació històriques.

En relació amb la documentació de caràcter privat, el mes de setembre del 2007 es van iniciar els treballs per a l'elaboració del cens d'arxius familiars i patrimonials, un instrument per conèixer els fons documentals privats que hi ha a Andorra, el seu estat de conservació i la problemàtica que els envolta. A partir d'aquesta eina es podran endegar campanyes de conservació i de restauració: un pla d'accions del sector públic acompanyat d'accions privades amb suport públic. L'aplicació de la Llei del patrimoni ha tingut un efecte directe en el patrimoni documental, en el seu coneixement, la conservació i la millora pel que fa al següent:

- S'han aprovat dos reglaments relatius al funcionament de l'Àrea d'Arxius i del sistema d'arxius del Govern d'Andorra i el de l'Arxiu Nacional d'Andorra (2005).

- Està pendent d'aprovació el reglament de transferència de la documentació, presentat a la direcció el març del 2007.
- Queda pendent la recuperació de la documentació de les antigues vegueries d'Andorra, episcopal i francesa, la negociació de la qual està pendent de ser represa des de l'any 1996.
- Queda pendent també la revisió dels termes de l'acord sobre la documentació i els arxius parroquials signat entre el Govern d'Andorra i el Bisbat d'Urgell, el 1980.

Quant al patrimoni bibliogràfic d'Andorra, s'ha catalogat el fons antic de la Biblioteca Nacional i s'han restaurat uns 40 exemplars dels segles XVII i XVIII, procedents de la biblioteca de la Casa Rossell d'Ordino, per posar fi al seu mal estat de conservació. Aquest fons està inventariat, però no està catalogat, en espera de trobar una ubicació definitiva. S'ha catalogat també el fons de la biblioteca de la Casa Museu d'Areny-Plandolit.

La biblioteca de la Casa Museu d'Areny-Plandolit constitueix un veritable tresor bibliogràfic, propi d'una família benestant. La seva condició social i econòmica va fer possible l'adquisició de peces de gran valor, que avui formen part d'aquesta important col·lecció. El fons bibliogràfic està format per un gran nombre de volums en diferents suports: 12.727 publicacions en sèrie, 168 catàlegs, 9 programes, 205 fullets, 28 cartells, 138 partitures, 34 enregistraments sonors, 5 gravats, 1.170 targetes i 5.742 monografies, amb un abast cronològic des del segle XVI fins al segle XX. L'exemplar més antic que es conserva en aquesta biblioteca és un tractat de dret canònic, imprès l'any 1522, titulat *Opera Fellini: Secunda Pars*. El fons no té una unitat temàtica definida i abasta camps molt variats, fruit de les diferents professions i aficions personals de la família. Així doncs, podem trobar-hi matèries tan diverses com la religió, la medicina, la indústria o la literatura, entre d'altres. Val a dir que alguns d'aquests llibres són obra dels mateixos membres de la família, com és el cas de diversos tractats de màgia i taxidèrmia, escrits i editats pel doctor Pau d'Areny i de Plandolit.

9. CENTRES DE DIPÒSIT, FOMENT I DIFUSIÓ DEL PATRIMONI CULTURAL

9.1. Els arxius, les biblioteques i els museus i els reglaments corresponents

La Llei inclou la regulació bàsica dels centres de dipòsit cultural, que haurà de ser completada amb reglaments tècnics que estableixin els requisits que han de reunir els diferents tipus de centres (article 34). En aquest sentit, el Govern va aprovar, el 6 d'abril del 2005, el Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra i el Reglament de l'Arxiu Nacional d'Andorra.

La valoració pel que fa al grau d'acompliment del Reglament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius és negativa. L'explicació d'aquesta situació és la següent: la manca d'instal·lacions que permetin l'emmagatzematge, la conservació i l'ús de la documentació; la manca de recursos humans suficients per portar a terme la classificació i la descripció de la documentació i atendre les necessitats de les oficines productores de documentació i la relació necessària entre una funció arxivística globalitzadora i l'adscripció de l'Àrea d'Arxius a un òrgan generalista i d'abast globalitzador de les pràctiques administratives o de l'òrgan al qual s'atorguin aquestes competències.

Un dels problemes en la gestió dels recursos documentals del Govern d'Andorra és la circulació dels documents en el sistema d'arxius propi, en funció dels valors que en cada moment incorpora la documentació. Aquest Reglament estableix el sistema que regula les transferències de la documentació del Govern d'Andorra i dels òrgans que en depenen segons es recull en l'article 28 del Decret, pel qual s'aprova el Reglament de l'organització i el funcionament del Sistema d'Arxius i de l'Àrea d'Arxius del Govern d'Andorra, del 6 d'abril del 2005. Amb el Reglament es vol facilitar la gestió de la documentació a les oficines en traslladar a un altre centre d'arxiu la documentació d'ús menys freqüent, així com la responsabilitat d'organitzar-la, conservar-la i custodiar-la, que recau en un centre especialitzat i, en definitiva, evitar l'acumulació de documentació d'ús poc freqüent a les oficines.

Pel que fa als arxius, es regulen les funcions de l'Arxiu Nacional, que ha de conservar la documentació de l'Estat i donar suport tècnic a la resta d'arxius públics o d'interès públic d'Andorra. També es disposa que les entitats titulars de documents integrants del patrimoni documental (és a dir, bàsicament els comuns, ja que, com s'ha dit, el patrimoni documental està constituït, sobretot, per la documentació pública) han de mantenir el seu arxiu propi. Per ordenar tot el sistema arxivístic del país esdevé necessari

una llei d'arxius i documents, la qual hauria de contenir els punts següents: establir el règim jurídic aplicable als documents públics i als documents privats; reconèixer les actuacions de les administracions en matèria d'arxius respectant la competència superior, que correspon al Govern; establir com a objectiu fonamental la incorporació de les diverses administracions públiques perquè col·laborin en les tasques de protecció i difusió del patrimoni documental i se'n responsabilitzin; regular els arxius que hi ha a Andorra, especialment dels arxius de les administracions públiques; establir una normativa bàsica comuna a tots els arxius del país i regular el dret d'accés als documents integrants del patrimoni documental andorrà. Aquest text hauria de recollir les recomanacions que el Consell d'Europa ha fet en matèria d'accés a la documentació i als arxius del 2000 (Recomanació 2000/12) i 2002 (Recomanació 2002/2).

Quant a les biblioteques, el 2005 es va començar a treballar en l'esborrany d'una nova reglamentació del dipòsit legal, que garantís la preservació de la documentació actual produïda en qualsevol suport. El mateix any, es va començar a redactar un reglament del sistema bibliotecari andorrà amb l'objectiu de definir tots els aspectes essencials per garantir el bon funcionament de les biblioteques i els centres de documentació, tenint en compte les recomanacions més recents del Consell d'Europa i de la IFLA. Caldria reprendre la redacció d'aquests documents normatius.

La regulació dels museus es basa principalment en la determinació del concepte de museu, que s'ha inspirat en les definicions establertes per l'ICOM, entitat internacional de museus dependent de la UNESCO, del qual Andorra és membre actiu des del 1984. Aquesta tasca, que en l'informe del març del 2005 quedava posposada per al 2006, no s'ha pogut fer.

10. FOMENT, DIFUSIÓ I AJUTS PÚBLICS

El capítol cinquè de la Llei té un objectiu doble: per una banda, establir algunes compensacions per a les obligacions que la Llei imposa als propietaris de béns culturals i, per una altra, subratllar el fet que les polítiques de conservació dels béns culturals han d'anar acompanyades d'accions que afavoreixin el gaudi i l'accés d'aquests béns per part dels ciutadans.

En aquesta línia, la Llei inclou un mandat al Govern per tal que estableixi un programa anual d'ajuts a la conservació i restauració del patrimoni cultural (article 35), i regula l'accessibilitat pública dels béns integrants del patrimoni cultural que pertanyin a les administracions públiques o a entitats sense finalitat de lucre, o que es beneficiïn de subvencions públiques (article 37).

L'article 35 disposa que s'ha d'establir un programa anual d'inversions i, per acord del Govern de febrer del 2005, es va fer una convocatòria per concedir subvencions a les persones físiques o jurídiques, a les entitats privades sense ànim de lucre i als organismes públics d'Andorra, destinades a la implantació de mesures de conservació integrada, conservació i restauració, manteniment i millora del patrimoni cultural.

El 30 de novembre del 2005 es va fer pública l'adjudicació de les subvencions a les persones físiques i jurídiques, a les entitats privades sense finalitat de lucre i als organismes públics d'Andorra, destinades a la implantació de mesures de conservació integrada, conservació i restauració, manteniment i millora del patrimoni cultural.

La dotació pressupostària per a aquest programa era de 424.685,57 euros, corresponents al 0,5% de la inversió pública del Govern per al 2005. S'han atorgat els ajuts següents:

Identitat de l'adjudicatari	Nom del bé immoble	Subvenció atorgada
Sr. Pere Torres Casal	Casa Toni del Forn, Canillo	42.683,80 €
Sr. Antoni Feliu Babot	Casa Pardigall, Llorets, Ordino	11.929,28 €
Sr. Enric Ruf Casahuga	Casa Closca del Pui, Andorra la Vella	72.847,85 €
Sr. Oscar Coma Gonzalez	Casa Cametes, la Cortinada, Ordino	21.889,27 €
Mossèn Jaume Soy Amargant	Església de Sant Iscle i Santa Victòria de la Massana	16.301,24 €
Hble. Comú de la Massana	Empedrat del poble de Pal (fase 3), la Massana	100.000,00 €

Sra. Aurora Llorens Pujol	Casa Mandruga, Canillo	23.373,12 €
Sr. Bonaventura Reguant Vila	Era Quico de Pal, la Massana	2.540,82 €
Sr. Marc Casal Tomàs	Cal Toles de les Bons, Encamp	28.695,00 €
Sr. Josep Santuré Maya	Casa Ribot, Escaldes-Engordany	3.737,00 €
Sra. Maria del Carme Riba Torres	Casa Lluís de Mas (Ca de Mas), les Bons, Encamp	10.634,10 €
Sr. Enric Palmitjavila Ribó	Colomer de Cotxa, les Bons, Encamp	90.054,09 €

L'any 2006, aquesta partida pressupostària es va destinar íntegrament a la rehabilitació de la casa Ferino, a Ordino, i el 2007 va comptar amb una altra part de la partida destinada als ajuts.

El 2007, el Govern, per edicte del 17 d'octubre del 2007, ha fet pública la convocatòria per atorgar subvencions, per al període del 2007-2008, a les persones físiques i jurídiques, a les entitats privades sense finalitat de lucre i als organismes públics d'Andorra, destinades a la implantació de mesures de conservació integrada, conservació i restauració, manteniment i millora del patrimoni cultural i del patrimoni documental. La dotació pressupostària ha estat de 110.533,01 euros.

Per acord del Govern del 12 de desembre, s'han atorgat els ajuts següents per al període del 2007-2008:

Identitat de l'adjudicatari	Nom del bé immoble	Subvenció atorgada
Sr. Josep Santuré Soriano	Borda del Cal Ribot, d'Escaldes-Engordany	40.982,97 €
Casa Molines, SA	Molí del Puader, d'Escaldes-Engordany	2.953,44 €
Sra. Victorina Font Riba	Retaule i part de davant de l'altar de la Mare de Déu del Roser de la capella de la casa Colat del Pui, la Massana	24.650,00 €
Sra. Carme Riba Torres	Fons documental de la casa Lluís de Mas, de les Bons	5.400,00 €
Sr. Xavier Coma Gasia	Fons documental de la casa Fonta, de Sispony	20.988,00 €
Sr. Daniel Torres Baró	Fons documental de la casa Guillem, d'Encamp	15.012,75 €

11. RÈGIM SANCIONADOR

Les obligacions que la Llei estableix difícilment es podrien fer efectives si l'Administració no tingués la capacitat de sancionar-ne l'incompliment.

Concretament, les sancions són les següents:

- Sancions per infraccions lleus: multa de fins a 3.000 euros.
- Sancions per infraccions greus: multa de fins a 60.000 euros.
- Sancions per infraccions molt greus: multa de fins a 300.000 euros.

Durant el 2006 es va obrir un expedient sancionador per una infracció per una obra feta en l'entorn de protecció de la Vall del Madriu-Perafita-Claror, declarada bé d'interès cultural en la classificació de paisatge cultural i, més concretament, al camí del Grau de la Molina, situat a la parròquia d'Encamp. La Llei diu, a l'article 14.3: "En els paisatges culturals i en els seus entorns de protecció, l'autorització prèvia de les obres o intervencions per part del ministeri titular de la cultura és preceptiva mentre no hagi estat aprovat l'instrument de protecció, ús i gestió a què fa referència l'article 16. Un cop aprovat aquest instrument, l'autorització de les obres correspon a l'administració que sigui competent, amb informe previ i preceptiu del ministeri titular de la cultura."

Aquest expedient no ha quedat resolt.

12. ORGANISMES COMPETENTS PER A L'EXECUCIÓ DE LA LLEI

12.1. L'Administració de l'Estat. El Consell Assessor del Patrimoni Cultural

L'aplicació de la legislació de protecció del patrimoni cultural correspon a l'Administració de l'Estat. Aquest és l'esquema que aplica la llei andorrana, que assigna bàsicament a l'Estat les competències d'execució principals de la Llei: la declaració dels béns d'interès cultural i dels béns inventariats; l'autorització d'obres que afectin monuments, paisatges culturals o zones arqueològiques; l'autorització d'exportacions; l'autorització d'excavacions arqueològiques; l'aplicació de sancions, etc.

L'article 5 de la Llei estableix un instrument important per tal de garantir que l'Estat no exercirà les seves potestats de manera arbitrària, sinó que ho farà d'acord amb criteris essencialment tècnics: el Consell Assessor del Patrimoni Cultural. Aquest Consell, integrat majoritàriament per tècnics, emet informes preceptivament abans que l'Administració estatal adopti les resolucions principals que li correspondrà dictar en aplicació d'aquesta Llei.

El Consell Assessor del Patrimoni Cultural d'Andorra ha emès informes favorables sobre els apartats següents:

- La necessitat d'efectuar una inspecció a l'Hotel Rosaleda, declarat bé d'interès cultural en la classificació de monument (4-4-2005).
- La prospecció arqueològica a la Vall del Madriu-Perafita-Claror (2005, 2006 i 2007).
- El procés d'expropiació de l'Hotel Rosaleda (15-5-2006).
- L'informe sobre la incoació d'expedient de declaració de bé moble d'interès cultural de les pintures murals de Santa Coloma (29-5-2007).
- La sol·licitud de prospecció arqueològica al fons de la vall de les parròquies d'Andorra la Vella i Sant Julià de Lòria i la sol·licitud d'intervenció arqueològica a la Roureda de la Margineda (Andorra la Vella) (2-5-2007).
- Les intervencions de reparació urgents a l'Hotel Rosaleda (7-6-2007).
- La declaració de Sant Esteve de Juberrí com a bé immoble d'interès cultural (23-7-2007).
- L'autorització d'excavació arqueològica efectuada per Molines Patrimonis al jaciment arqueològic de la Roureda de la Margineda (26-7-2007).
- L'avaluació de l'aplicació de la Llei.

Tot i l'aprovació dels plans d'urbanisme de Canillo, d'Andorra la Vella, Escaldes-Engordany, Encamp, la Massana, Ordino i Sant Julià de Lòria, el Consell Assessor no ha emès l'informe per al Govern previ a l'aprovació dels instruments d'ordenació urbanística previstos a l'article 16.1.

Tampoc no ha elaborat cap informe en referència als estudis d'impacte (article 5.i).

12.2. Els comuns

El fet que l'Estat sigui el responsable principal de l'aplicació d'aquesta Llei no vol dir que els comuns no hi tinguin també un paper important. Són molts els preceptes de la Llei que estableixen la participació dels comuns o que els assignen competències específiques. Sense fer-ne una enumeració exhaustiva, se'n poden destacar els següents:

- La necessitat de donar audiència al comú en els procediments de declaració de béns immobles com a béns d'interès cultural i en els procediments d'inclusió d'un bé immoble a l'Inventari (articles 2.3 i 3.2). Podem dir que no s'ha exercit aquest dret, excepte en el procediment d'incoació de la Vall del Madriu-Perafita-Claror.
- La competència dels comuns per adoptar, si cal, les mesures necessàries per evitar el deteriorament o la pèrdua de béns integrants del patrimoni cultural (article 4.2). No s'ha dut a terme cap acció sobre això.
- La competència dels comuns per ordenar als propietaris d'edificis inclosos en conjunts arquitectònics l'execució d'obres de conservació o reparació, i d'expropiar aquests immobles en cas d'incompliment del deure de conservació (article 7.5). El dret de tempteig dels comuns sobre les vendes de béns immobles declarats d'interès cultural (article 10.2).
- La competència dels comuns d'autoritzar les obres en immobles inclosos en conjunts arquitectònics i d'elaborar el pla urbanístic corresponent (articles 14.2 i 16). D'acord amb la disposició addicional primera, el Comú d'Ordino iniciarà properament l'instrument d'ordenació urbanístic previst per a les cabanes del Castellar.

13. A TALL DE CONCLUSIÓ

Possiblement, els aspectes més complexos sobre l'aplicació de la Llei del patrimoni cultural són els que fan referència a la delimitació dels entorns de protecció dels monuments a causa de la pressió urbanística que hi ha. El patrimoni ha de ser una eina de cohesió i de dinamització territorial.

El Consell Assessor del patrimoni cultural apuntem la importància que té la formació continuada de tots els professionals que treballen en el camp del patrimoni cultural, ja sigui a l'Administració o en organismes públics.